

Görsel Sanatlar Öğretmen ve Öğrencilerinin Görüşleriyle Çizgi Filmlerde Kültür ve Görsel Kültür Aktarımı*

Deniz ÖZESKİCİ**, Nalan OKAN AKIN***

Öz

Giriş ve Çalışmanın Amacı: Çizgi filmler çocukların ve hatta yetişkinlerin severek ve eğlenerek izlediği programlardır. Çizgi filmlerdeki görseller izleyen bireylerin hafızalarında kalıcı olarak yer edebilmektedir. Bazı davranışların ve bilgilerin görseller yoluyla izleyiciye aktarılmasında önemli rolü olan çizgi filmler kültür hakkında da önemli bilgiler vermektedir. Çizgi filmlerin öncelikli olarak hitap ettiği kitle olan çocuklar gelişim ve öğrenme çağına olduğu için de çizgi filmlerin önemi artmaktadır. Bu araştırmanın amacı çizgi filmlerin kültür aktarımında ve görsel kültür imgelerini aktarma aracı olarak önemli bir yeri olduğunu öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşleri ile ortaya çıkarmaktır.

Kavramsal/Kuramsal Çerçeve: Araştırmanın kavramsal çerçevesi çizgi filmler, kültür ve görsel kültür aktarımı başlıkları altında ele alınmıştır.

Yöntem: Bu çalışmada bir nitel araştırma yöntemi olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Görsel Sanatlar alanından 15 öğretmen adayı ve 15 görsel sanatlar öğretmeni ile yapılan görüşmelerin dökümü ve analizi sonucunda elde edilen verilerden tema ve kodlara ulaşılmıştır.

Bulgular: Kültür ile ilgili verilen cevaplar doğrultusunda uzman görüşü alınarak kodlar tekrar incelenmiş ve kültürel bilgi, kültürel etkileşim ve farklı kültürler temalarına ulaşılmıştır. Bulguların yorumlanması sonucunda çizgi filmlerde kültür, farklı kültürler ve kültürel farkındalık hakkında görseller kullanıldığı ve bu görsellerin kültür hakkında görsel ve kavramsal bilgi aktardığı görülmektedir.

Sonuç: Kültür ile ilgili öğrenmeler arasında öne çıkan görsel ve kavramsal katkıların yemek kültürü, tarihi kişiler, kültürel farkındalık, farklı kültürlere ait yemek, giyim, ülke ve milletler, dil gelişimi, aile ve çevre gelişimi vb. kültürel özellikler olduğu ortaya çıkmaktadır.

Özgün Araştırma Makalesi (Original Research Article)

Geliş/Received: 26.02.2024 **Kabul/Accepted:** 16.06.2024

* Bu araştırma, birinci yazarın 2014 yılında Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde kabul edilen ve Prof. Dr. Nalan OKAN AKIN'in danışmanlığını yaptığı "Çizgi Filmlerin Görsel Sanatlar Dersi Açısından Önemi Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Sanatlar Bölümü, Niğde, Türkiye. E-Posta: denizozeskici@windowslive.com ORCID <https://orcid.org/0000-0002-8471-5227>

*** Prof. Dr., Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Giresun, Türkiye. E-Posta: nalanokan@gmail.com ORCID <https://orcid.org/0000-0003-2553-7229>

Anahtar Kelimeler: Çizgi Film, Animasyon, Kültür, Görsel Kültür, Eğitim

Transfer of Culture and Visual Culture in Cartoons with the Perspectives From Visual Arts Teachers and Students

Abstract

The Purpose of the Study: Cartoons are programs that children and even adults watch with pleasure and enjoyment. The visuals in cartoons can remain permanently in the memories of individuals who watch them. Cartoons, which play an important role in conveying some behaviors and information to the audience through visuals, also provide important information about culture. The importance of cartoons is increasing as children, the audience that cartoons primarily appeal to, are in the developmental and learning age. The aim of this research is to reveal, through the opinions of teachers and teacher candidates, that cartoons have an important place in cultural transmission and as a means of transferring visual culture images.

Conceptual/Theoretical Framework: The conceptual framework of the research is discussed under the headings of cartoons, culture and visual culture transfer.

Method: In this research, case study design, which is a qualitative research method, was used. Themes and codes were reached from the data obtained as a result of the transcription and analysis of the interviews held with 15 teacher candidates and 15 visual arts teachers from the field of Visual Arts.

Findings: In line with the answers given regarding culture, the codes were re-examined by taking expert opinion and themes were reached. As a result of the interpretation of the findings, it is seen that cartoons use images about culture, different cultures and cultural awareness, and that these images convey visual and conceptual information about culture.

Conclusion: It turns out that there are cultural characteristics, the visual and conceptual contributions that stand out among culture related learning, such as food culture, historical figures, cultural awareness, food of different cultures; clothing, countries and nations, language development, family and environmental development.

Keywords: Cartoon, Animation, Culture, Visual Culture, Education

1. GİRİŞ

Çizgi filmler günümüzde telefon, tablet, bilgisayar ve televizyon gibi farklı teknolojik araçlarla izlenebilmektedir. Özellikle konuşmayı yeni öğrenen 1-2 yaşlarındaki çocuklara ebeveynler tarafından sık sık telefon verilmekte ve çocuklar görsellere maruz kalmaktadır. Bazı durumlarda video sitelerinde yer alan çizgi filmler ebeveynlerin kontrolü dışında gelişen ve istenmeyen çizgi filmlerin de izlenilmesine neden olmaktadır. Çizgi filmler sadece görsel açıdan değil kavram ve dil öğrenimi vb. birçok açısından da önemli özellikler barındırmaktadır. Çocuklarda gelişim ve öğrenmenin yoğun olduğu yaşlar olan özellikle erken çocukluk

döneminde merak ve ilgi içinde çevrelerinde gördükleri davranışları günlük hayatına da aktarabilmektedir. İletişim araçları ile doğrudan ya da dolaylı olarak insanlara ulaşan filmler, fotoğraflar, resimler, afişler ve bu unsurları ileten televizyon ve internet gibi kaynaklar konunun çok yönlü incelenmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır (Çakır, 2014, s.158). Bu nedenle farklı görsellerin ve konuların yer aldığı çizgi filmlerde içerik ve hedef kitleye uygunluk önem kazanmaktadır.

Kongar (2013, s.72) toplumsal yapının kendi kendini sürdürme durumunun eğitim yolu ile yapılacağını, eğitimi bireyin toplumsallaşması olduğunu ve çocukların doğduğu andan itibaren eğitimin ailede başladığını, okullarda örgün öğretim, arkadaş etkileşimleri, televizyon, sinema internet vb. kitle iletişim araçları ile devam ettiğini ifade etmektedir. Çizgi filmlerin gerçek hayatta yaşanan ya da yaşanması mümkün olan olayları konu edinmesi bir bakıma görsel yeni öğrenmeleri de beraberinde getirebilmektedir. Ayrıca görsel olarak gösterilenler çocuğun merakını arttırarak araştırma yaparak soru sormasına ve böylece yeni bilgiler öğrenmesine de neden olabilmektedir. Çizgi filmler farklı coğrafya, ülke, yer, ve mekanlarda kurgulanarak görsellerin sürekli bir akış içerisinde geçtiği yapımlardır. "Görsel öğrenme sürecinde alıcı kişiliğe ulaşan bilgi, kişinin yaşam süreci içinde sürekli olarak yenilenmektedir. Yeni edinilen bilgiler kişinin gelişimine olanak sağlamaktadır" (Can, 1996: 93). Bu nedenle çocukların izleyeceği çizgi filmlerin seçilmesinde bazı noktalara dikkat etmek gerekmektedir. "Çizgi filmlerde birçok kültür ve ülkeden çeşitli görsellerin ve konuların bulunması, çizgi film izleyicileri için kültürel bir bilgi kaynağıdır. Özellikle çocuklar için kendi yaşadığı çevre ve dünyadan farklı başka bir dünya olduğunu öğrenmek yeni düşünce ve fikirleri de beraberinde getirir" (Özeskici, 2014, s.20). Bu bağlamda farklı kültürleri öğrenme, farkına varma kendi kültürünü tanıma anlamında da çizgi filmlerin önemli olduğu düşünülmektedir.

Çizgi filmlerin kültür aktarımı konusunda önemi hakkında birçok araştırma yapılmıştır. "Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Hayao Miyazaki Çizgi Filmleri" isimli araştırmada Japon kültürünün geleneklerinin çizimlerde ustaca ve başarılı bir şekilde aktarıldığı, aile yaşantısı, giyim, kullanılan eşyalar ve tüketilen yemeklerden bahsedildiği ve zaman zaman da başka kültürler ile etkileşimlere yer verildiği ifade edilmiştir (Kamacioğlu, 2017, s.16). Bu araştırmada farklı bir kültür olan Japon kültürü hakkında giyim, kullanılan eşyalar, aile yaşantısı, yemek tüketimi gibi birçok kültürel değerden bahsedildiği görülmektedir. Kültür aktarımı ile ilgili 2013 yılında Yağlı tarafından yapılan önemli bir araştırma da "Çocuğun Eğitiminde ve Sosyal Gelişiminde Çizgi Filmlerin Rolü: Cailou ve Pepee Örneği" dir. Araştırmada çocukların erken yaşta kavrama ve öğrenme, estetik zevkin geliştiği, evrensel ve milli değerlerin eğlenilerek öğrenilmesine, dilsel ve bilişsel becerilerin gelişimi ve çizgi filmlerde bulunan görsel ve işitsel öğrenmenin daha etkin hale geleceğini ifade etmektedir (Yağlı, 2013, s.718). Selanik Ay ve Korkmaz (2017, s.59) tarafından yapılan ve "Küçük Hazerfen" adlı çizgi filmin incelendiği araştırmada sosyal bilgiler öğretim programına dahil olan sevgi, dayanışma, duyarlılık, hoşgörü,

sağlıklı olmak, vatanseverlik, dürüstlük, aileye önem verme, temizlik, sorumluluk vb. birçok değeri ve kültürel öğeleri konu itibariyle içinde barındırdığını belirtmiştir.

Görsel Kültür kavramı önce görsel daha sonra ise kültürel olan kavramlar üzerinden inceleyen Barnard, görsel olan yani görülebilen her şey, insan tarafından üretilen ya da ortaya koyulan görülebilen her şey gibi alt başlıklarla görsel kültür kavramını açıklamaya çalışmıştır. Barnard' a (2010, s.31) göre, "görsel kültür içinde görsel olan, görülebilen ve işlevsel ve iletişimsel amacı olan şeydir". Görsel kültürün günümüzde önem kazanmasının nedenlerinden birisi de sanatçılar, eleştirmenler, bilim insanları ve görselleri kullanan araştırmacıların dahil olduğu diğer görsel disiplin alanlarının araştırma konularının merkezinde yer almasıdır. Ayrıca bu alanlardan sanat tarihi, film çalışmaları, kültürel çalışmalar ve sanat çalışmaları tam olarak değerlendirilememekte ve karşılığını bulamamaktadır (Çakır, 2014, s.159). Bu nedenle sanat, eğitim, film, fotoğraf ve resim vb. disiplinlerarası alanlar bağlamında görsel kültür ile ilgili yapılan çalışmaların sayısında son yıllarda bir artış olmuştur.

Birey doğduktan sonra yazma ve konuşmadan önce görme yolu ile çevresini algılamaktadır. Bu nedenle çevresinde gördüğü görselleri yeni öğrendiği bilgilerle ilişkilendirmesi önem kazanmaktadır. Her görüntü, bireyin yaşamına bakışını etkileyen ve düşüncelerine yeni açılımlar ile öneriler getiren birer anlam taşımaktadır. Görsel kültürde ele alınan görselin kendisi değil, bu görselin birey, toplum ve dünya için ifade ettiği anlamlardır (Türkcan & Yaşar, 2011, s.1550). Burada görsellerin bireyin çevresi ile ilişkilendirmesi ve anlamlandırması da önem kazanmaktadır. Birey görselleri günlük hayatta karşısına çıktığı durumlarda bağlantı kurabilir ve yorumlayarak kendi hayatı ile ilişkilendirmesi ile görseller işlevsel olabilmektedir.

Görsel kültür nesnelerinin algılanması farklı bakış açılarını da beraberinde getirmektedir. Nasıl baktığımız ya da nasıl gördüğümüz, hangi koşullar altında baktığımız, nasıl sorguladığımız önem kazanmaktadır. Görsellerin yeni, farklı görsellere gönderme yapabilir. Görsel kültür imgeleri genellikle günlük hayatta karşımıza çıkan görsellerdir (Duncum, 2003, s.20). Bu nedenle günlük hayatın görsel imgelerinin yer aldığı çizgi filmler görsel kültür açısından önem kazanmaktadır. Bireyler popüler kültüre ait görsellere de sürekli maruz kalmaktadır. Tavin (2003) araştırmasında ilköğretim görsel sanatlar dersinde öğrencilerine iki farklı panoda bazı konular listelemiştir. İlk panoda bazı sanatçıların isimlerini saymalarını istemiştir. 12 sanatçı ismi Avrupalı, beyaz, erkek, ölmüş sanatçılardan oluşuyordu. Kulağını kesen sanatçı olarak ifade ettikleri Van Gogh'u bu şekilde hatırladıkları görülmüş ama diğer sanatçılar ile ilgili hayatlarında bir bağlantı kuramadıkları ortaya çıkmıştır. İkinci panoda ise çocuklara yönelik televizyon programları, çocuk filmleri ve mısır gevreği kutusunda yer alan görseller üzerinden yorumlamaları istenmiştir. Televizyon programları, çocuk filmleri ve kahvaltılık gevrek kutusu görselleri ile ilgili olan bölümde birçok çocuk ek bilgiler vermiş, reklam müzikleri, reklamlar hakkında konuşarak istekli olarak katılım sağlamışlardır. Sonuç olarak öğrencilere önemli öğrenme etkinliğini okul içi mi okul dışı mı olduğu sorulduğunda popüler kültürün daha etkin olduğu ortaya çıkmıştır. Kültürün kendini

toplumsal ve bireysel anılar aracılığıyla zihinde gösterdiği ve popüler kültür imgelerinin akılda kalıcı olmasının önemli olduğu ifade edilmiştir (Tavin, 2003, s.19-21). Öğrencilerin informal eğitim verebilecek potansiyele sahip olan çizgi filmler ve filmler üzerinden günlük hayat imge ve görsellere ulaştıkları görülmektedir.

Görsellerin ne kadar önemli ve etkili olduğunu anlamak için yaşadığımız çevrede gördüğümüz görselleri düşünmemiz ve sorgulamamız bile durumun önemini kavramamız açısından önem kazanmaktadır. Bu araştırmanın amacı, çizgi filmlerin kültür aktarımında ve görsel kültür imgelerinin aktarımında önemli bir yeri olduğunu öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşleri ile ortaya çıkarmaktır. Öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşlerinden yola çıkarak "Çizgi filmlerin çocukların genel kültür ve görsel kültür gelişimine katkısı nedir?" problemine yanıt aranmıştır. Ayrıca çizgi filmler kültürün yanı sıra görsel kültür, kültür aktarımı, kültürel farkındalık, kültürel miras gibi birçok önemli noktaya da dikkat çekmektedir.

Yapılan araştırmalar çizgi filmlerin eğitim başta olmak üzere eğlence, reklam ve film endüstrisi gibi birçok alanda önemli olduğu görüşündedir. Başlangıçta yalnızca eğlence amaçlı yapılan çizgi filmler, bugün birçok değişik alana yayılmıştır. Bu dağılımda rol oynayan etken, çizgi filmin etki gücü düşsel dünyası olarak adlandırılabilir. Eğlenceden eğitime, reklam filmlerinden görsel efektlere kadar uzanan birçok alanda çizgi filmin etkinliği gün geçtikçe artmaktadır (Can, 1996: 76). Çocukların kitle iletişim araçlarına erişiminin geçmişe göre daha kolay olması ve çizgi filmlerin gerek televizyon gerek video izleme sitelerinden ebeveyn denetimi dışında ulaşılabilir olması konunun önemini ortaya çıkarmaktadır. Bazı hareket ve davranışların kazandırılmasında etkili olan çizgi filmler ayrıca kültür aktarımında da önemli rol oynamaktadır. Çizgi filmlerin bir kültür aktarım aracı olduğunu düşünürsek yazılı vermekte zorlandığımız kültürel değerlerimizi, yerli çizgi film çalışmalarına ağırlık vererek onlar aracılığıyla gelecek nesillerimize kolayca aktarabiliriz (Yağlı, 2013: 718). Bu görsellerle aktarılan kültürel öğeler saygı, sevgi, hoşgörü, büyüklere saygı, hayvanları ve doğayı koruma, topluluk içinde nasıl davranma vb. birçok değerleri kapsayabilmektedir.

Çizgi filmleri bilgi ve kültür aktarım aracı olarak düşündüğümüzde eğitimciler, çizgi film şirketleri ve ailelerin de içinde bulunduğu çok büyük bir topluluk karşımıza çıkmaktadır. Bu büyük kitle çizgi filmlerin olumlu ve olumsuz özelliklerine dikkat çekmek için yapılan araştırmalarla önem kazanmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırma grubu ile görüşmeler yapılmış, görüşme sonucunda ortaya çıkan verilerden kodlara ve son olarak temalara ulaşılmıştır. Yin' e (2009, s.18) göre durum çalışması, bağlam ve olgu arasındaki sınırların belli olmadığı, günümüze ait çağdaş bir durum ya da olgunun derinlemesine ve kendi gerçekliği içinde yapılan deneysel bir sorgulamadır. Çizgi filmler uzun yıllardır ve

günümüzde de etkili olan, farklı yönleri ve sonuçları ile sınırları belli olmayan yayınlardır. Bu araştırmada olgu, çizgi filmlerin kültür ve görsel kültür aktarımını hangi konular ve temaları ile işlediğidir. Bu konu ve temalara ise yapılan görüşmeler sonucunda ulaşılmıştır.

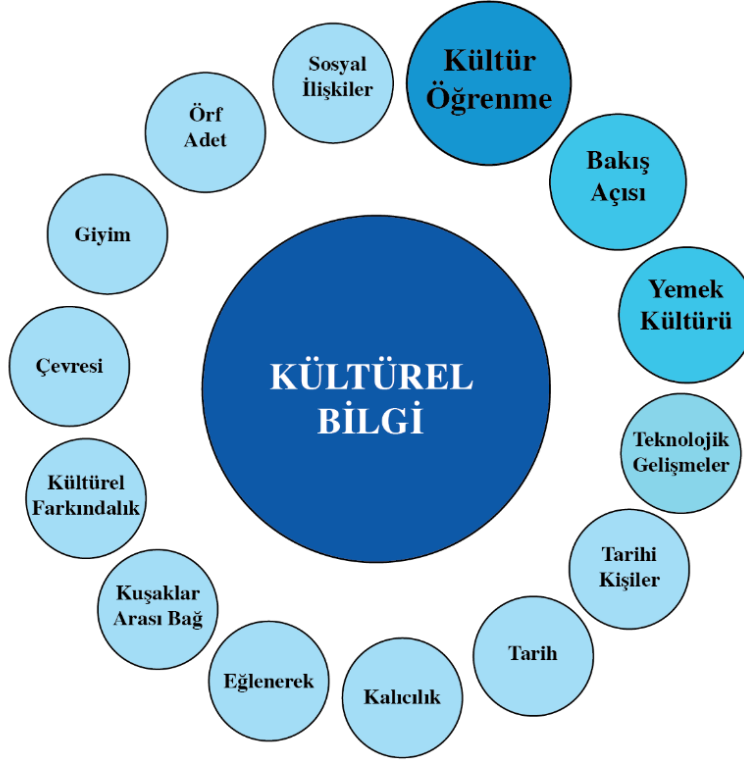
Araştırmanın çalışma grubunu 2014 yılında farklı illerde öğretmenlik yapan 15 öğretmen ve aynı yılda Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 4. Sınıf öğrencisi (öğretmen adaylarından) 15 kişiden oluşmaktadır. Çalışma grubunun oluşturulmasında araştırmacının görüşme yapabileceği yakın çevrede bulunan ve gönüllü katılımcılar seçilmiştir. Öğretmen ve öğrencilerin seçilme nedeni görsel sanatlar eğitimi veren ve eğitim alan bireyler olması ve bu bireylerin geçmiş yaşamlarında çizgi filmler hakkında tecrübeleri olması nedeniyle seçilen bireylerin görsel sanatlar bağlamında düşünceleri önem kazanmıştır. Ayrıca öğretmenler okullarda öğrenim gören öğrencilerin çizgi filmler ile ilgili düşüncelerine yakından tanık olan bireyler olması da öğretmen seçiminin önemli nedenleri arasındadır. Öğretmen ve öğrencilere uzman görüşü alınarak oluşturulan çizgi filmler ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Nitel araştırmayı, gözlem, görüşme ve doku man analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım & Şimşek, 2000: 19). Nitel araştırmalarda görüşme yöntemi farklı amaçlar için kullanılsa da esas olarak insanların geçmiş, şimdi ya da gelecekle ilgili tutum, görüş ve davranışları ile ilgili bilgi almak amacıyla yapılır (Güler vd. 2013, s. 112). Katılımcıların yanıtları doğrultusunda kodlar ortaya çıkarılmıştır. Bu kodlardan ise temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan temalar ve kodlar kültür ile ilgili olabilecek şekilde kısaca ifade edilmeye çalışılmış sade ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir.

3. BULGULAR

Yapılan görüşmelerde öğretmen ve öğrencilerden oluşan çalışma grubuna çizgi filmlerin genel kültür gelişimine etkisi sorulmuştur. Öğretmen adayları ve öğrencilere kültür ile ilgili "Çizgi filmler çocukların genel kültür gelişimine nasıl etki eder?" sorusu yöneltilmiştir. Sorulan soruya verilen cevaplardan kültürel bilgi, kültürel etkileşim ve farklı kültürler ile ilgili temalara ulaşılmıştır.

Kültürel Bilgi

Kültürel bilgi temasının altında kültür öğrenme, bakış açısı, yemek kültürü, teknolojik gelişmeler, tarihi kişiler, tarih, kalıcılık, eğlenerek, kuşaklar arası bağ, kültürel farkındalık, çevresi, giyim, örf adet, sosyal ilişkiler kodları ortaya çıkmıştır.

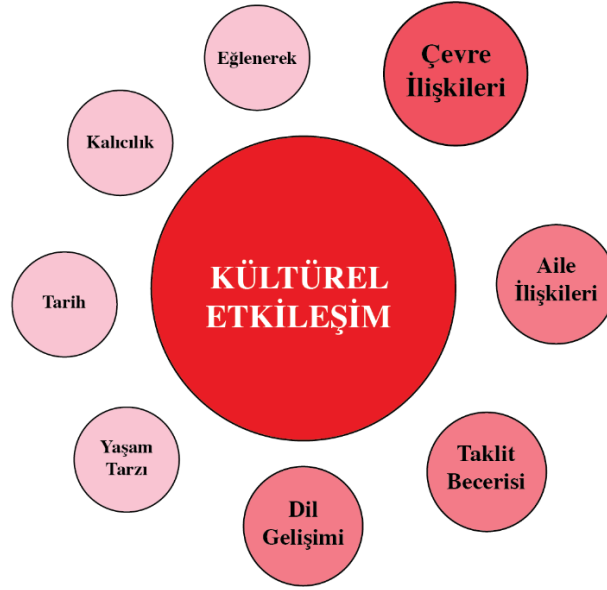

Şekil 1: Kültürel Bilgi teması ve tema altında yer alan kodlar.

Kültürel bilgi teması bağlamında kültür ile ilgili olan ve izleyenlere katkısı olduğu düşünülen kavramlar kod olarak bir araya getirilmiştir. Kültür ile ilgili bilgileri öğrenme, kültüre karşı bakış açısı geliştirme, yemek kültürünü öğrenme, tarih ve tarihi önemli kişiler hakkında bilgi edinme, kalıcılık bağlamında kültür ile ilgili var olan bilgilerin pekiştirilerek kalıcı hale gelmesi, kuşaklar arası bağ kurma, kendi kültürleri ve diğer kültürlerin varlığını öğrenme ve farkında olma, yaşadığı çevre ve farklı kültürler ile ilgili olan giyim, örf adet gelenek ve sosyal ilişkilere katkı sağladığı görülmektedir. Kültürel bilgi temasının altında yer alan kodlar Şekil 1 de gösterilmiştir.

Kültürel Etkileşim

Kültürel etkileşim temasında çevre ilişkileri, aile ilişkileri taklit becerisi, dil gelişimi, yaşam tarzı, iletişim kurma, davranış gelişimi, sorular sorma kodları ortaya çıkmıştır.

Şekil 2: Kültürel etkileşim teması ve tema altında yer alan kodlar.

Kültürel etkileşim teması bağlamında ise bireyin sosyal çevresi ile ilgili ilişkiler, aile akraba gibi yakın çevresi ile olan ilişkiler, etkileşimler ve kendini ifade etme durumu ortaya çıkmıştır. Taklit becerisi ise kendini diğer bireyler yerine koymasını sağlayabilir. Ayrıca taklit yaparak öğrendiğini öğrendiklerini de aktararak kendini ifade etmesine neden olabilir. Dil gelişimi ise özellikle eğitim çağında olan çocukların yeni kelimeleri ve kelimelerin telaffuzunu öğrenmelerini sağlayabilir. Dil gelişimi sayesinde gördüğünü ve öğrendiklerini ifade ederek kendini ifade etme ve iletişim kurma becerisini geliştirebilir. Kendi kültüründe ve farklı kültürlerde yaşayan bireylerin yaşam tarzlarını görme ve buna bağlı olarak yeni bilgiler öğrenmesi de mümkün olabilmektedir. Tarih ile ilgili çizgi filmler ise genel tarih bilgisini öğrenmesini ya da tarihi karakterlere karşı merakını arttırabilir ve sorular sorarak merakını gidermek isteyebilecektir. Kültürel bilgi temasının altında yer alan kodlar şekil 2 de gösterilmiştir.

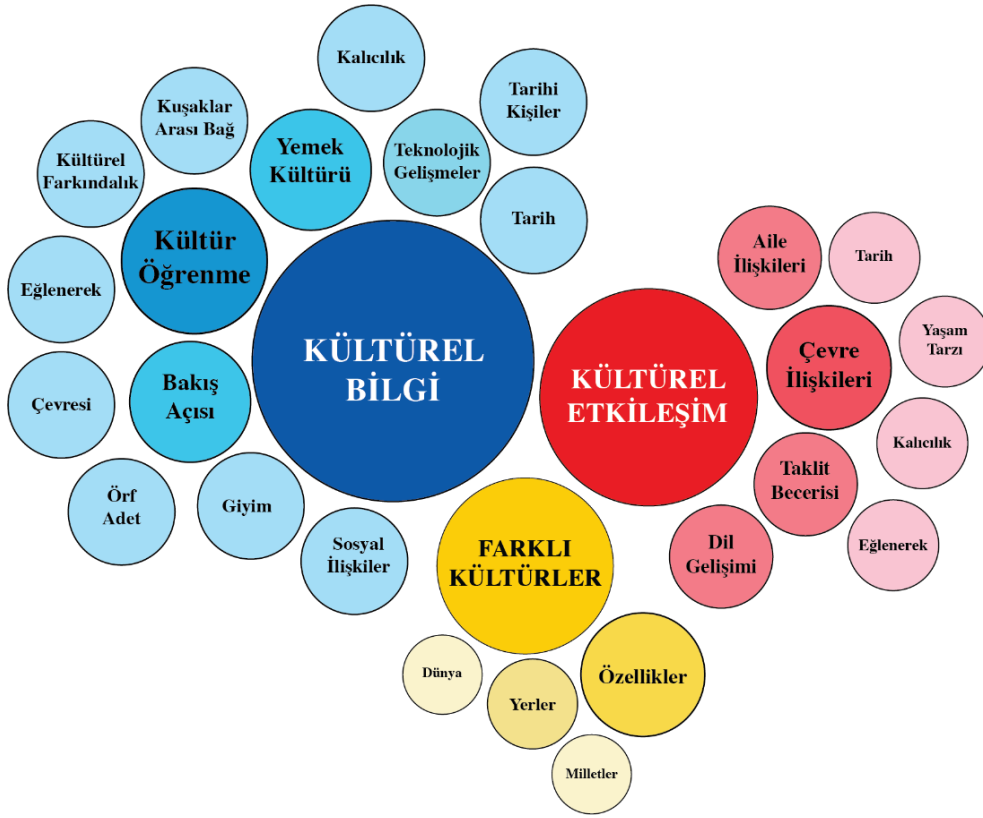
Farklı Kültürler

Farklı kültürler temasından özellikler, yerler, milletler, dünya kodları ortaya çıkmıştır. Farklı kültürler teması altında ise kültüre ait özellikler, farklı kültürlerin yaşadığı coğrafyalar ve yerler, farklı milletlerin olduğunu, yaşadıkları coğrafya olan Türkiye'nin dışında farklı milletler yani dünya olduğunu öğrenmeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yaşadığı ülkeye ve coğrafyaya ait tarihi ve kültürel mirası öğrenebilir. Farklı ülke ve milletlere ait buzullar, çöller, okyanuslar, vb.

coğrafi özellikleri öğrenmesini sağlayabilir. Ayrıca farklı milletlerin giyim, yemek, gelenek ve görenekleri olduğunun farkına vararak kendi kültüründe karşılığını merak etmesi de mümkün olabilir. Farklı kültürler temasının altında yer alan kodlar şekil 3 de gösterilmiştir.

Şekil 3: Farklı kültürler teması ve tema altında yer alan kodlar.

Şekil 4: Farklı kültürler teması ve tema altında yer alan kodlar.

Öğretmen adayları ve öğrencilere kültür ile ilgili sorulan "Çizgi filmler çocukların genel kültür gelişimine nasıl etki eder?" sorusu altında ortaya çıkan kültürel bilgi, kültürel etkileşim ve farklı kültürler temaları ve temalar altında ortaya çıkan kodlar şekil 4'te gösterilmiştir.

4. SONUÇLAR

Araştırma sonucunda görüşmelerden elde edilen verilere dayanarak öğretmen ve öğretmen adaylarının cevaplarında çizgi filmlerde kültürel değerlerin yer aldığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Yapılan araştırmalarda da imgeler, yemek, dans, müzik, giyim vb. kültürel görsellerin çizgi filmlerde sık sık yer aldığı görülmektedir. Öğretmen ve öğrencilerin görüşleri de bu bulguları destekler niteliktedir. Ortaya çıkan temalar kültürel bilgi, kültürel etkileşim ve farklı kültürler olmak üzere üç temadan oluşmaktadır.

Kültürel bilgi, kültürel etkileşim ve farklı kültürler temaları bağlamında çizgi film izleyicilerinin kültür ile ilgili informal öğrenme yaptıkları söylenebilir. Çizgi filmler izleyicilerin kültürün yanı sıra, birçok kavramı ilk defa görme sonucunda öğrenme ya da varolan bilgileri pekiştirdiği yapılan birçok araştırma ile ortaya konmaktadır. Bu yeni öğrenilen bilgiler arasında, sayılar, renkler, davranışlar, kelime öğrenme, kültür öğrenimi gibi birçok konu bulunmaktadır.

Kültürel bilgi kaynağı olarak çizgi filmler bireylerin farklı alanlarda farklı kazanımlar edinmesi açısından önemlidir. Günlük yaşamda bireyler arası ilişkilerin geliştirilmesinde olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Yerli ve yabancı yapım çizgi filmler sayesinde bireyler hem kendi kültürüne ait değerleri hem de yabancı kültürlerle ait değerleri görseller aracılığıyla öğrenebilmektedir. Çocukların gördükleri görseller ve öğrendikleri yeni bilgiler ayrıca çocukların öğrenme isteğini ve merak duygusunu arttırması açısından da önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle olumlu insan ilişkileri ve kültürel değerleri yansıtan seçilmiş bazı çizgi filmler eğitimciler, uzmanlar ve yetişkinler tarafından çocuklara izletilmesi kazanımlar açısından önemli olabilmektedir.

Özellikle gelişim ve öğrenme çağındaki olan küçük yaşta çocukların ellerine verilen dokunmatik telefon ve tabletlerde ailenin denetimi dışında sadece görsellerinden dolayı zararlı olabilecek içeriklere ait çizgi filmler çıkabilmektedir. Bu nedenle seçilen çizgi filmler ile ilgili ailenin ön araştırma yapması, çocuk gelişimi uzmanı ve eğitimcilerden görüş alması önem kazanmaktadır. Ailenin yönlendirmesi sonucunda seçilen çizgi filmlerin bireyin bilişsel gelişimine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Özellikle okul öncesi ve ilk eğitim dönemlerinde bireylerin görsellere karşı olan ilgisi de çizgi filmlerin önemini arttırmaktadır. Olumlu ve olumsuz özellikleri ile ortaya çıkan çizgi filmlerin ebeveyn denetimi altında izletilmesi son derece önemlidir. Unutmamalı ki çizgi filmlerde olumlu davranış içerikleri olduğu gibi olumsuz davranışlara neden olabilecek görsel ve imgelerde olabilmektedir.

Araştırmalar, öğretmen ve öğrenci görüşleri öğrencilerin kültüre ait unsurları öğrenmesinde, kendi kültürlerini ve başka kültürleri tanımada çizgi filmlerin etkili olduğu göstermektedir. Görsel kültürü geniş tanımı içerisinde ele aldığımızda görsellerden edindikleri her türlü bilgiler, simgeler, trafik işaretleri, davranışlar, oyunlar, vb. birçok öğenin tekrar tekrar pekiştirilmesi ile de öğrenmenin kalıcı hale geleceği düşünülmektedir. Bu bağlamda aileler açısından; çocuklara izletilecek çizgi filmlerin konu ve eğitici boyutu araştırılmalı, şiddet ve olumsuz davranış oluşturacak çizgi filmler dikkatle seçilmelidir. Araştırmacılar açısından ise kültür ve görsel kültür aktarımında etkili olan farklı alanlarda yayın ve araştırma yapmalarının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Eğitimci ve ailelerin bilgi kazanmasını sağlamak adına çizgi filmlerin olumlu ve olumsuz davranışlar açısından incelemesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

ÇAKIR, M. (2014). *Görsel Kültür ve Küresel Kitle Kültürü*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

ÖZESKİCİ, D. (2014). *Çizgi Filmlerin Görsel Sanatlar Dersi Açısından Önemi Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*. Niğde: Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

BARNARD, M. (2010). *Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür*. (G. Korkmaz, Çev.) Ankara: Ütopya Yayınevi.

CAN, A. (1996). *Çocuk ve Çizgi Film* (1 b.). Konya: Öz Eğitim Yayınları.

DUNCUM, P. (2003). The Theories and Practices of Visual Culture in Art Education. *Art Education Policy Review*, 2(105), 19-25.

GÜLER, A., HALICIOĞLU, M. B., & TAŞĞIN, S. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (1 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

KAMACIOĞLU, B. (2017). Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Hayao Miyazaki Çizgi Filmleri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7(2), 1-18. <https://doi.org/10.20488/www-std-anadolu-edu-tr.393478>

KONGAR, E. (2013). *Kültür Üzerine* (10 b.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

SELANİK AY, T., & KORKMAZ, Ç. (2017). Sosyal Bilimler Programında Yer Alan Değerler ve Kültürel Ögeler Bağlamında "Küçük Hezarfen" Çizgi Filmi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 49-62.

TÜRKCAN, B., & YAŞAR, Ş. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Görsel Dünyayı Anlamlandırmasında Görsel Kültür Çalışmalarının Rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3(11), 1549-1570.

TAVIN, K. M. (2003). *A critical pedagogy of visual culture as art education: Toward a performative inter/hypertextual practice*. The Pennsylvania State University: The Pennsylvania State University, The Graduate School, School of Visual Art.

YILDIRIM, A., & ŞİMŞEK, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (2 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YAĞLI, A. (2013). Çocuğun Eğitiminde ve Sosyal Gelişiminde Çizgi Filmlerin Rolü: Caillou ve Pepee Örneği. *Turkish Studies*, 8(10), 707-719.

YIN, R. K. (2009). *Case Study Research: Design and Methods*. Sage.